

aratuste edo ihauteri: pirata edo kortsari

barrenet 7. ikastunitatea
2. maila
irakaslearena

400 pta.

EGILEAK

Proiektuaren arduraduna:	Juxto Egaña (HABEko Hizkuntzaren Didaktika arduraduna)
Kudeaketa:	Joanba Bergara (HABEko Prestakuntza arduraduna)
Koordinatzaile didaktikoak:	Begoña Martinez (HABEko teknikaria) Sabin Zabala (HABEko teknikaria)
Partehartzaileak:	Anabel Alegria (Leioako Udal Euskaltegia) Jon Irigoras (HABEko teknikaria) Joxe Manuel Goenaga (Santurtziko Udal Euskaltegia)
Errealizazio didaktikoa:	Esther Isasa (HABEko teknikaria)

© HABE 1999. ISBN 84-86968-77-1

HABE Erakundeak eskerrak ematen dizkie Enkarterrietako, Leioa eta Santurtziko Udal Euskaltegi eta Udalei materialgintza proiektu honetan parte hartzerakoan agertu duten borondateagatik.

Halaber esker ona luzatu nahi die euskalduntze-alfabetatzegintzan diharduten euskaltegi guztiei, beren esperientzia eta ekarpena baliagarri izan direlako.

Diseinua eta maketazioa: Tita Lorenz eta Marisa Mantxola• Marrazkiak: Marisa Mantxola

Gure esker ona ondoren aipatzen direnei hainbat material eta ideia hartzeko baimena eman digutelako:

Xabier Mendigureni egindako elkarriketa Euskaldunon Egunkarian

Irigoin, J.M. 1980 Oilarraren promesa. Gero

Sarrionaindia, J. 1986 Narrazioak. Elkar, 27. Or.

Lepo-moztaileen uhartea bideoaren karatula, 1996 BMG Ariola, Eusko Jaurlaritza.

Atxaga, B. Groenlandiako lezioa. Erein. 163-164. or.

Stevenson, Altxorraren uhartea. Ibaizabal. 5-6. or.

Mendiguren, X. 1992 Patakon Elkar. (Azala eta 5, 6, 7, 8, 9. orr.)

Argazkiak/marrazkiak:

Martin Zabaleta mendizalearen argazkia. 1981 Euskaldunak Everest mendian liburutik.

Iñaki Perurena harrijasotzailearen argazkia ETBren prentsa bulegotik

Athletic taldearen eskudoa eta Rafael Moreno "Pitxitxi" Deia: El Athletic cumple 100 años

Ichebete Pellot, balearen ehiza eta harrapaketa, Michel le Basque, Tortuga Irlako mapa, Urretabizkaia 1994

Korsariak eta piratak Gipuzkoako Foru Aldundia.

La isla del tesoro liburutik pirata baten marrazkia. François Place, Clásicos Universales. Sm

Lur hiztegi entziklopedikotik:

T. Zumalakarregi (Lur 10, 510. or.)

Katalina Erauso (Lur 4, 42. or.)

Iparragirre (Lur 6, 103. or.)

F.M. Samaniego (Lur 9, 246. or.)

Joan Krisostomo Arriaga (Lur 1, 307. or.)

Elhuyar anaiak (Lur 3, 368. or.)

P. Uzkudun (Lur 10, 274. or.)

Santa Kruz apaiza (Lur 9, 269. or.)

Trueba (Lur 10, 121. or.)

J.M: Ibar "Urtain" (Lur 6, 9. or.)

Loiolako San Iñazio (Añamendi, 443. or.)

Ignacio Zuloagaren autoerretatua (1942)

Etxahun- Piarra Topet Etxahun, Xipri Arbelbideren

liburutik, Elkar, 1987. Azala.

aratuste edo ihauteri: pirata edo kortsari

barrenet 7. ikastunitatea
2. maila

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua

irakaslearena

Hitzaurrea

Mende berriaren atarian, helduen euskalduntzearen berrikuntzaren aldeko erronkaren aurrean, HABEk kurrikulu-proiektua jarri du abian eta bere garapenerako hainbat pausu ematen saiatu da euskaltegiekin lankidetzan.

Berrikuntza kurrikularrak aldaketa sakona eskatzen du, hizkuntzaren ikas/irakas prozesuen bai helburu, eduki eta metodologiaren oinarritzko balore eta printzipioetan, bai ebaluazio sisteman.

Badakigu eguneroko jardunari eragiten dioten aldaketek, egonezinak, zalantzak sortzen dituela. Urte askotako jardunak —eta ez jardun okerrak, bai baitakigu urte hauetan egindako ibilbidea eta esfortzua euskalduntze-alfabetatze arloan ez dela makala izan— errotu dituzte irakasleengan uste eta jardun didaktiko jakin batzuk.

Kurrikulu berrikuntzak dakarren aldaketa sustatzeko ez da, beraz, aski teoria berriak hotz-hotzean zabaltzea. Beharrezkoa izango da irakasleei, ahalik eta era zabalenean, jardura didaktiko berriak azaltzea, eta gelako benetako praktikara hurbiltzea. Beharrezkoa baita ere, hizkuntza ikas/irakaskuntzaren oinarri eta printzipioetatik eguneroko jardunerako jauzia errazteko zubia eskaintzea.

Eta horixe izan nahi dute HABEk aurkezten dituen ikasmaterial hauek; teoria eta praktikaren arteko zubia, kurrikuluaren mezua gauzatzeko aukera zehatza eta mezu horretara iristeko bitartekoa.

Material hauek diseinatzerakoan kurrikuluak bideratzen dituen eredu metodologikoen artean aukera bat egin da. Ez da, noski, aukera posible bakarra, baina bai, asmoz behintzat, eredu edo bidelagun, irakasleek beraiek euren materiala antolatu ahal izateko bidea erakutsi nahi dutenak.

HABEk Helduen Euskalduntzearen Oinarritzko Kurrikuluari (HEOK) dagozkion hiru mailatarako ikastunitateak burutu ditu.

Eskura duzun unitatea Barrenet sailekoa duzu. Barrenet 2. mailarako ikastunitatek osatzen dute; beren helburua, berriz, hirugarren mailarako hazia ereitea izango da, oinarriak ezartzea. Lau trebetasunen garapen integratua lantzerako datoz, diskurtsoaren plangintza-estrategiak jorratuz.

Ikastunitate hauek ez dute ikasprozesu osoari dagokion ibilbidea betetzen, uste baitugu irakasleak aplikatzaile huts eta zurrun ez, baina erabiltzaile zuhur, zentzudun eta printzipiodun izanik, zentzu kritikoz, jakingo dutela beren materialak antolatzen, eguneroko errealitateari eta beharrei erantzunez.

Jokin Azkue Arrastoa
HABEko Zuzendari Nagusia

AURKIBIDEA

1. Sarrera

1. Irakaslearentzako oharrak	6
2. Ikastunitatearen ibilbidea	7
3. Ikastunitatearen edukiak eta helburuak	8

2. Atazak

A Ataza: Usteak erdia ustel	9
B Ataza: Gezurrak hanka motza du	14
C Ataza: “Gogoko tokian aldaparik ez” eta lotsarik ere ez	19

3. Eranskinak

1. Biografiak	21
2. Michel le Basque	23
3. Bideo-pasarteak	24
4. Salako leihoa: kortsarioak (transkripzioa)	31

4. Material osagarriak

B Ataza: Gezurrak hanka motza du	
1. Lizarrustiko sugetzarra	34

Ikastunitate
honetan azken
produktuak, ahozko
kontakizunak, emango die lotura
bidean egingo diren ataza desberdinei.
Ahozkoaren inguruan eratuko da, beraz,
ikastunitatea, eta hau guztia bi modutan
azpimarratu dugu: batetik, ikasleek jasoko
duten informazio gehiena ahozko kanaletik
etorriko da (ahozkoaren ulermenari
erraparatuko zaio batez ere) eta,
bestetik, ahozko diskurtsoa
planifikatzen trebatuko dira
ikasleak.

1. IRAKASLEARENTZAKO OHARRAK

Piratak

kortsarioak, abenturazaleak, pertsona bitxiak, pasadizoak... Gai horrek gidatuko du ikastunitate hau.

Ahozko testuak

landuko dira baina testu-era zehatz bat kontuan izan gabe.
Ahozko testuetan txanda luzei erreparatuko zaie bereziki.
Horrez gain, kontrol-zerrendaren garrantzia azpimarratuko da, beraien produkzioa ebaluatzeko baliagarria izan daitekeelako.

Ikas-estrategiak

Ikas-estrategiei dagokienez ahozko diskurtsoaren planifikazioa lantzen da ikastunitate honetan, mapa semantikoak erabiliz.

Gramatika

Azken atazak eskatuko duena kontuan izanda, graduatzaileak eta zalantzazko adierazpideak berrikusiko ditugu, baita aukera desberdinetan eta erabilpenean sakondu ere.

2. IKASTUNITATEAREN IBILBIDEA

3. IKASTUNITATEAREN EDUKIAK ETA HELBURUAK

HELBURU NAGUSIA

- Pertsonaia historiko baten biografia eta pasadizoak ahoz kontatzea, aurretik berbaldia planifikatuz (informazioaren antolaketa, hizkuntz baliabideak) eta, ondoren, egindakoa ebaluatuz.

LEXIKOA

- Pertsonak deskribatzeko adjektiboak: lodi, zimel, itsusi, txiki, argal, bizi, luze, beltz, -bakar, gizen, gorri, zorrotz, handi, motz, zabal, gihartsu, kizkur, urdin, -motz, latz, estu, mardul, zurbil, leun, argi, biribil, trenkatu, iletsu, oker, zaildu, sendo, mehar.

MINTZAGAIAK

- Pertsonaia historikoen (kortsarioen, abenturazaleen) biografiak

KOMUNIKAZIORAKO AZPITREBETASUNAK

- Jasotako informazioa norberaren aurretiko ezagutzarekin lotzea, testuari buruzko hipotesiak eginez (A)
- Entzundako informazio zehatza jasotzea (A, B)
- Mapa semantikoaren erabileraz gogoeta egitea eta bertako informazioaren antolaketa aztertzea (B)
- Nork bere mintzaldia prestatzea, hainbat baliabide erabiliz (mapa semantikoa, hizkuntz baliabideak...) (C)

GRAMATIKA ETA DISKURTSOA

- Adjektibo graduatzaileak identifikatzea (A)
- Erlatibo-forma berezi bat, ereduari jarraituz berreraikitzea (A)
- Ahozko testuetan eta idatzizkoetan kohesio-baliabideak bereiztea (B)

EUSKALKULTURA/GIZARTEA

- Euskal pertsonaia historikoak

ATAZA: USTEAK ERDIA USTEL 195'

Helburuak:

- Gai baten inguruan entzundako informazio berezia ateratzea, datu zehatzak bilatuz.
- Adjektibo graduatzaileak identifikatzea.
- Erlatibo-forma berezi bati (munduko tokirik ezkutuenetara...) erreparatzea.

Zertan den:

- Ataza honek ikastunitatea girotzeko eta ikasleak azken produktuaren harian jartzeko balio izango digu. Kanta batek emango dio hasiera, Xabier Leteren Habanera kantak, hain zuzen. Ondoren, ihauteri-giroan murgilduko gara eta Euskal Herriko zenbait pertsonaia historiko ezagutzeko parada izango dugu. Amaitzeko, ikasleek pertsonen deskribapen fisikoei erreparatuko diete. Ibilbide horretan hainbat fokalizazio egingo ditugu: batetik, ezohiko erlatibozko esaldi batzuei erreparatuko diegu, beraiekin praktika gidatua egiteko; bestetik, pertsonaren deskribapen fisikoa egiteko zenbait izenondo eskainiko zaie ikasleei, gero pertsonaia bat deskriba dezaten. Horrez gain, ahozkoaren ulermenak hartuko du pisurik handiena, bai ataza honetan bai hurrengoan.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea: girotu

- Gaian sartzeko, aspaldiko giroa islatzen duen abesti batez baliatuko gara, Xabier Leteren Habanera kantaz *, hain zuzen ere. Lehenengo, orrian dauzkaten galderei jarraituz, doinuaz jardungo dute ikasleek.

ZUZENKETA-ORRIA

- Zer da habanera? Nork sortua da?

Habanera erritmo bitarra eta sinkopatua duen moldea da. Kuban sortua da.

- Ezagutzen duzu habanerarik? Eta euskal habanerarik?

HABANERAK	EUSKAL HABANERAK
• De colores se visten los campos	• Habanera (X. Lete)
• Mi bella Lola	• Ilunberri Lunbier (Ganbara taldea)
• La barca de oro (No volverán tus ojos a mirarme...)	• Ameriketara joan nintzen
• La paloma (¡Ay! chinita que sí...)	• Ikusi nuenean
• No llores mi vida (Mi madre fue una mulata...)	• Ta galtzaundi
• Salí de Jamaica	

* LETE, X. Eskaintza. Elkar 1991

- Erreparaiozu letrari eta erantzun galderei. (10')

ZUZENKETA-ORRIA

Zertan dabil abestiko pertsonaia?

lehengo garaiak gogoratzen dabil, esaten
duelako: “iragan denbora arrotza” eta
“gogorapenez hegalez”

Ataza: entzun eta iritzia eman

- Kantaren letra aurrean dutela entzungo dute abestia. Ostean, euren ondokoarekin gustuak eta iritziak komentatuko dituzte eta, azkenik, denon artean. (15')

2

Atazaurrea

- Ikasleek, binaka edo hirunaka jarrita, ezagutzen dituzten pertsonaia historikoak, mende honen aurrekoak, jasoko dituzte. Bakoitzak hiru izen idatziko ditu bere liburuan. (10')

! Oharra: Komenigarria izan daiteke irakasleak izen desberdinak arbelean jasotzea; horrela, batetik, zerrenda lagungarri izan dakieke geroago egingo duten ulermen-ariketan, eta, bestetik, ikasle batzuek ahozko azalpenak emango dituzte pertsonaia jakin bat beste ikasleren batek ezagutzen ez badu.

Ataza: bideo-pasartearen ulerkuntza zehatza

- **1. bideo-pasartea** ikus-entzun eta agertzen diren mozorroak zein diren asmatu beharko dute ikasleek. Komeni da bideoa aurkezpen bakoitzaren ostean bideoa gelditzea eta ikasleei erantzuteko tarte bat uztea. Ikasleak binaka edo hirunaka jarrit gero, pertsonaia zein den eztabaidatuz hobeto ulertu ahal izango dute. (15')

Gramatika eta diskurtsoa: erlatibozko egiturari erreparatu

- Erlatibozko formak ekoiztea zail gertatzen zaie ikasleei. Horregatik, lehen une batean horiei erreparatzeko esango diegu (gura izanez gero, bigarren ikustaldian bideoan agertu ahala) eta, ondoren, beraiekin praktikatu beharko dute ikasleek. Feedbacka emateko, batez ere esaldien ordena eta komunztadurari erreparatu beharko zaie. Irakasleak egoki edo beharrezko irizten badio, ariketa gehiago egingo ditu, horrelako edo antzeko egiturak erabiliz. (15')

Atazaostea: biografiak osatu

- Irakasleak biografiak banatuko ditu ikasleen artean (ikus 3.1 eranskinean eta fotokopiatu). Biografia horiek bideoan agertutako pertsonaiarenak dira, baina oraingo honetan datu garrantzitsu guztiak bertan daude. Ikasleek biografia horien hutsuneak beteko dituzte, aldameneko kohesio-partikulak erabiliz.

! Oharra: Ariketa hau bakarka egiteko pentsatua dago; dena den, eta, batez ere, ikastaldearen maila kontuan hartuta, talde txikitan ere egin liteke.

- Feedbacka gainerikoa izango da (egokia zergatik den edo ez den baino ez du esango irakasleak), ariketa honetara berriz ere itzuliko baikara hurrengo atazan. (25')

ZUZENKETA-ORRIA		
L. AGIRRE	J.S. ELKANO	M. IRADIER
a) hain zuzen ere	e) gaztetan	i) grinak bultzatuta
b) aurkitutakoan	f) iritsi zirenean	j) gainera
c) horregatik	g) hori dela eta	k) bestetik
d) handik gutxira	h) geroago	l) esaterako

3

Ulermen xehea: datu konkretuak jaso

- **2. bideo-pasartea** ikus-entzun aurretik, ikasleek Barrenetera joango den adituaren berri jaso beharko dute. Irakasleak feedbacka emango du aurrera jarraitu baino lehen. (5')

ZUZENKETA-ORRIA

Mikel Alberdi, Ormaiztegiko Zumalakarregi museoko arduraduna. Unibertsitatean hitzalditxo bat emango du gaur XVII, XVIII eta XIX. mendeetako itsaserri eta itsasgizonei buruz.

Ataza: ikus-entzun eta inferentzia egin

- Ikasleei beraien liburuan galdetuko zaie ea zergatik Anttonek ez duen Pellot aukeratu mozorrotzeko. Erantzuna ez da egongo ikus-entzun duten bideo-pasartean; beraz, inferitu egin beharko dute. Ikasleei esan behar zaie bideo-pasarte horretan zati bat falta dela; eta zati horretan zer gertatu ote den galdetuko diegu. Ariketak bi une izango ditu: lenenengoan, ikasleek bakarka egingo dute lan (bideoa ikus-entzun orduko) eta, bigarren unean, taldeka adostu beharko dute falta den pasartean gertatzen dena. (15')

Ukertutakoaren feedbacka

- Taldeka adostutako iritzi bat izan ostean, talde osoan bat hartzera (orokorra agian) helduko dira ikasleak. Ondoren, irakasleak **3. bideo-pasartea** jarriko du. Bideoan argi geratuko da zergatik ez duen Anttonek mozorro hori aukeratu: Pellot itsusia, zimela, eta, batez ere, belarri bat falta zitzaiolako; bestetik, ipurmamiak kanoikada batek trenkatuta zituen. (5')

Gramatika eta diskurtsoa: gorputza deskribatzeko adjektiboak

- Pelloten marrazkia aurrean dutela, ikasleek, bakarka, marrazki horri zenbait adjektibo lotuko dizkiote. Zenbait informazio badute eta beste zenbait ez. Horregatik, ariketak irudimena eskatzen du. Baliteke ikasleek zerrendan agertzen ez diren izenondoak ere jarri nahi izatea; horietako batzuk euskaraz nola esaten diren ez badakite, irakaslearen eta hiztegiaren laguntza izango dute. Ariketa honek ez du, berez, irakaslearen feedbackik behar; irakaslea taldez talde ibiliko da. Dena den, ikasleek ekarritako lexikoa oso berria eta aberatsa balitz, jaso eta landu edo hurrengo baterako utziko du irakasleak. (15')

Aldaera bat: Nahi izanez gero, irakasleak nortasunarekin lotuta egon litezkeen adjektiboen zerrenda bat ere gainera lezake eta aurreko prozedura berari jarraitu. (10')

Ulermena: gorputz-atalak eta ezaugarriak erkatu

- Ikaslearen liburuko testua irakurri eta koadroa osatu beharko dute ikasleek. Ariketa bakarka egingo dute, ondoren binaka edo hirunaka baieztatuko dituzte erantzunak. (15')

ZUZENKETA-ORRIA	
ITXURA	arrunt gizona, txiki samarra, tamainako gizona izateko asko falta, paregabeko loditasuna zuen, upel bat bezalakoa zen.
ZANGOAK	oso meheak
BESOAK, AURPEGIA, LEPOA, TRIPA	gizen-gizenak
BEGIAK	atze-atzean (musuko haragi lodi eta bekokiaren tartean)
SUDURRA	nahikoa zabala
AHOA	aproposa ardi bat ahokada batez irensteko, ez zen nolanahikoa

Gramatika eta diskurtsoa

- Ikasle bakoitzak bere testuan dituen graduatzaileak azpimarratu beharko ditu, guztira lau: arrunt, samar, oso eta nahikoa, hurrenez hurren. Ondoren, gogora ekarri beharko dituzte ezagutzen dituzten graduatzaile guztiak. Hau binaka edo hirunaka egingo dute. ** (20')

IK.LIB. 4.1.

Graduatzaileak: Ikaslearen liburuko material osagarrietan duzu une honetan egin daitekeen ariketa, ikasleengan graduatzaileak landu beharra ikusiz gero.

- Ikasleei errepikapenei erreparatzeko eskatuko zaie: testu horretan hiru aurkituko dituzte: txiki-txikia, gizen-gizenak eta atze-atzean ***. (10')
- Hurrengo bi puntuetan deskribapenetan erabiltzen diren konparaketa moduzko mota bi izango dituzte ikasleek. Ikasle bakoitzak eskatzen zaizkion esaldiak idatziko ditu, ondoren, hirunaka-edo idatzitako esaldiak erkatuko dituzte. Amaitzeko, irakasleak horietako batzuk ozenki irakurtzeko eskatuko die ikasleei. (10')

Ataza: deskribapen idatzia sortu

- Amaitzeko, Pelloten deskribapen fisiko idatzia egingo du lehenbizi ikasle bakoitzak. Ondoren, idatzitako deskribapenen artean bat aukeratuko da edota ikasle guztien artean bat osatuko dute. (15')

! Oharra: Bigarren aukera gauzatu ahal izateko, gardengailua oso egokia izan daiteke, irakasleak ikasleek proposatutakoa idatzi bezain pronto, guztiek irakurtzeko eta zuzentzeko aukera dutelako.

** Graduatzaile hauen sailkapen egokia Ilari eta Entzi Zubiriren Euskal gramatika osoa (256-268 orr.) liburuan duzu, feedbacka emateko lagungarria izango zaizu.

*** Arestian aipaturiko liburuan (269-277 orr.) dugu informazio egokia ikasleei feedbacka emateko. Dena den, ez genuke zertan gehiegi sakondu: izenondo eta aditzondoekin ematen diren zenbait errepikapen aipatuz gero, nahikoa.

Feedbacka

- Deskribapen horren zuzenketan, irakasleak kontuan izango ditu aurreko ariketan landu diren baliabideen erabilpena edo erabilpen eza. (20')

IK.LIB. 4.2.

Ikasleek graduatzaileak eta hiztegia euren kabuz lantzeko ariketa bat dago ikaslearen liburuko 4.2. material osagarrian.

IK.LIB. 4.3.

Ikaslearen liburuko 4.3. material osagarriko Salako leihoa: kortsarioak ariketaren bidez, ikasleek gaia zein entzumena euren kabuz landu dezakete. Audio-zintaren kopia batzuk izatea komeni da, horrela, txanda bakoitzean lauzpabostek egin dezakete lan bera. Irratsaioaren transkripzioa 3.3 eranskinean aurkituko duzu.

ATAZA: GEZURRAK HANKA MOTZA DU 230'

Helburuak:

- Entzundako informazio zehatza jasotzea.
- Ahozko testu bat aldeztetik nola egituratzen den ikastea.
- Ahozko narrazioetan zein txanda luzeko elkarriketetan kohesioa ematen duten baliabideei erreparatzea; besteak beste, txandari hasiera eta amaiera ematekoak eta gaia berrartzeko elementuak.
- Antzeko testu idatzi bati kohesio bera nola ematen zaion ikustea.

Zertan den:

- Ahozko testu batetik abiatuko gara, gero azken atazan ereduia izan dezaten ikasleek. Ondoren, testu idatzi bat eskainiko zaie ikasleei eta, bertan, informazioa ziurtasun-mailaren arabera sailkatzeko eskatuko diegu. Ondoren, zailtza adierazteko baliabideei ere erreparatuko diegu. Amaitzeko, eta hurrengo atazari begira, ikasleek txanda luzeko elkarriketetan zein ahozko narrazioetan kohesioa emateko baliabideez ohartuko dira (testu idatzi batean ere bai, batez ere aldeak ikusteko), baita diskurtsoaren antolaketaz ere; horrela, hurrengo atazan, beraiek prestatu beharko duten ahozko aurkezpena bideratzeko baliabide gehiago izango dute.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea

- **4. bideo-pasartea** ikusi aurretik, ikasleek Anttonen ezizena zein den asmatu beharko dute. (5')

! Oharra: Erantzuna ez da etorriko bideo-pasartearen bigarren zatiraino; baina horrek ziurtatuko digu ikasleek lehen pasarte hori adi-adi entzungo dutela.

Ataza: bideo-sekuentzia ulertu eta, ikus-entzun ahala, ustezko gezurrak jaso

- Ikasleek **4. bideo-pasartearen** lehen zatia ikus-entzungo dute eta, etenean (Anttonek bideo-zinta martxan jartzen duenean), irakasleak galdetuko du ea zer jasoko duen Kattalinek bere koadernoan. (10')
- Ikasleek ustezko gezurrak jasoko dituzte, nork bereak. Ariketa honen zailtasuna honetan datza: aldeztetik pasarte osoa ikusi barik nola jakin litekeen zer den gezurra eta zer ez. (10')
- Horregatik, irakasleak bi prozedurari, beti ere taldearen mailaren arabera, jarrai diezaieke:
 - ikastaldearen maila nahikoa altua bada, ikasleek behin baino ez dute ikusiko bideo-pasartea;
 - taldearen maila baxuagoa bada, ordea, gezurrak zeintzuk izan diren jasotzen hasi baino lehen, komeni da bideo-pasarte osoa ikusita izatea. (15-20')

Feedbacka: bideo-pasartea ulertzen dela ziurtatu, informazioa trukatzu

- Ondoren, **4. bideo-pasartea** ulertzen dela ziurtatuko duzu. Horretarako, ikasleek, taldetan, jasotako informazioa trukatu beharko dute. Informazio hori, seguruenik ere, komentatu edo arrazoitu egingo dute. Maila jasoagoa izanez gero, ikasleek Anttonek esandako guztia edo gehiena berreraiki beharko dute. (15')

! Oharra: Atazako bigarren eginkizunari (gezurra zer den,...) aurrerago emango diozu feedbacka. Michel le Basqueren biografia irakurritakoan.

2

Ataza: testuko informazioa sailkatu

- Michel le Basque (3.2 eranskina) testu idatziaren kopia banatuko diezu ikasleei, irakur dezaten. (10')

- Ondoren, ikasleek beren liburuko taula osatu beharko dute, bertan testu idatzi horretako informazioa ziurtasun-mailaren arabera sailkatzeko eskatzen zaie. (15-20')

ZUZENKETA-ORRIA

1. ERABAT ZIURRA DEN INFORMAZIOA

- XVII. mendeak erdia bete aurretik jaio zen Michel.
- Mende horren bigarren zatian izango dugu Michel le Basqueren balentrien berri.
- Aziorik ospetsuena 1666koa: Maracaibo portuaren eraso.
- 1667an berriro jo zuen bertara.
- Aziorik arriskutsuena “Margarita” itsasontziaren aurkakoa.
- Michelen itsasontzia “La Providence” fragata zen, Donibane-Lohizunen eraikia. 16 kanoi zituen.
- Enmanuel González idazlearen Kostaldeko anaiak nobelan, Isla Espainolako lurrikara batean hil zen. Datu hau asmatua da.

2. IA ZIURRA DEN INFORMAZIOA

- Badirudi Hendaian jaio zela.
- Antza denez, piratek Tortuga uhartean eliza bat eraikitzeke asmoa zuten eta.
- Azio asko burutu ei zituen Michelek.
- Milioi bat pesoko harrapakina ebatsi omen zuten ontzitik.
- Dirudienez, berrogei bat gizonek osatzen zuten tripulazioa.

3. INFORMAZIO ZIURTAEZINA

- Baliteke Michel, Pellot bezala, gazte erretiratu eta zahartzaro lasaian hila izatea Karibeko uharteren batean.

Gramatika eta diskurtsoa: zalantza adierazteko baliabideei erreparatu

- Zalantza edo ia ziurtasun-maila hori adierazteko, testuan zein baliabide erabili diren jasotzeko eskatuko zaie ikasleei. (10')

! Oharra: Baliabide horiek aurreko taulan azpimarratuta daudenak dira, hain zuzen ere. Dena den, agian komeni da azpimarratzea “baliteke” hipotesi bat egiteko erabiltzen duela egileak testuan.

- Ondoren, ezagutzen dituzten antzeko baliabideak jasoko dituzte ikasleek. (10')
- Ariketa bi hauek bakarka egingo dituzte ikasleek, baina, amaitzeko, taldetan jasotakoaren berri emango diote elkarri. Azkenik, irakasleak talde desberdinetan aipatu diren baliabideak jasoko ditu, arbelean zein gardenkiaren bidez. (10-15')

Bideo-pasartearen feedbacka

- Aurreko guztia egin ostean, ikasleei Anttonek esandako gezurrak zeintzuk izan diren gogoratzeko eskatuko zaie. Ondoren, taldeka berriro ere eta testu idatzia aurrean dutela, Anttonek emandako informazio faltsua jasoko dute. (10-20')
- Feedbacka emateko aukera batzuk izango dituzu:
 - **4. bideo-pasartearen** 2. zatia jarri, ikasleak gezurrak zeintzuk diren kontura daitezten.
 - Talde osoan iritzi batera heldu, talde desberdinetako iritziak jaso ostean (adostasunik ezean, eztabaida sor liteke).

ZUZENKETA-ORRIA

ANTTONEK ESANDAKO GEZURRAK:

- *Oso gazte zela Terranova aldera balearen ehizara joan zen.
- *Bere itsasontzia Panamako itsasertzean hondoratu zen.
- *Begia galdu zuen pistola-tiro batez.
- *Cartagenako gobernadorearen alaba bahitu eta askatu zuen.
- *Karibeko irla batean hil zen hirurogei urte zituela.

3

Estrategia: mapa semantikoak erabiltzen ikasi

Mapa semantikoak eginkizun askotarako dira erabilgarri: ideiak sortzeko eta antolatzeko, ideiarik gabe geratzea ekiditeko, ideien arteko hierarkia antolatzeko, eta abar. Ataza honetan, diskurtsoaren plangintzarako izan ditzaketen balioa azpimarratuko da.

- Ikasleek, launaka jarrita, mapa semantikoak zertarako erabil daitezkeen esango dute. Bestetik, bigarren ikastunitatera jotzeko eskatuko diegu eta han zertarako erabiltzen ziren esateko (ulermenerako, hain zuzen). (10')
- Ikasleei, Anttonek emandako hurrenkeran ordenatzeko eskatuko diegu, mapa semantikoa aurrean dutela eta berriz ere hiru-launaka bilduta.

Atalen hurrenkera baino interesgarriagoa izango da, inondik ere, ikasleen hausnarketa: ikasleek pentsatu behar dute nola antolatu duen Anttonek, ahalik eta modurik koherenteenean. Horregatik, hain zuzen ere, ez da zertan emanik feedback bakarra; aitzitik, komeni da ikasle bakoitzak, edo talde bakoitzak, bere lana aurkeztea eta irakasleak zuzentzea. Beste aukera bat **4. bideo-pasartea** berriro ikus-entzutea izango da. (15')

Edonola ere, Anttonen antolaketa hauxe izan da:

ZUZENKETA-ORRIA

- 1) Nor: izena/ezizena
- 2) Jaio: non/noiz
- 3) Lanbideak: Gaztetan, balearen arrantzan. Geroago, pirata
- 4) Pirata bizimodua:
 - Dena ez nobeletan bezala.
 - Une samurrak.
 - Pasadizorik politena.
- 5) Hil: non/adina

Gramatika eta diskurtsoa: testu-antolatzaileak

- Anttonek Michel le Basque-ren biografia egiten duenean erabiltzen dituen baliabide batzuk izango dituzte ikusgai ikasleek beren liburuan. Bideo-pasarte hori berriro ere jarriko diegu, egitura horiek Anttonek noiz erabiltzen dituen ohar daitezten. Komeni da hizkuntz forma horiei ondo erreparatzea. (15')

! Oharra: Ikasle, hala nahi izanez gero, feedbacka emateko, bideo-pasarte horren transkripzioa emango diezu (ikus 3.3. eranskinean), baliabide horiek azpimarra ditzaten.

- Ondoren, berriro ere Michel le Basque testuan kohesioa emateko bost bat partikula azpimarratuko dituzte ikasleek bakarka. Gero, hiruak edo lauak konparatu egingo dituzte. Irakasleak baliabide horiek arbelean edo gardenkian idatzi edo zerrendatuko ditu.

Interesgarriak zaizkigun baliabideak azpimarratuta daudenak izan litezke. Hala ere, irakasleak beste zerbait ikusiko balu, azaltzea du (baliteke eta badirudi izan litezke horren adibide). (20-25')

ZUZENKETA-ORRIA

MICHEL LE BASQUE

Badirudi Hendaian jaio zela; hala ere, beste zenbaiten ustez, Donibane-Lohizunekoa zen. XVII. mendeak erdia bete aurretik jaio zen, laugarren hamarkadan edo. Alabaina, mende horren bigarren zatian izango dugu Michel le Basque-ren balentrien berri, El Olonés pirata ospetsuarekin batera egindakoenena, hain zuzen ere.

Azio asko burutu bazituen ere, ospetsuena 1666koa dugu, inolako zalantzarik gabe. Urte horretan, arestian aipatutako El Olonés-ekin batera, Maracaibo portua eraso zuen eta bertako ondasun guztiak lapurtu. Maracaibok berrehun eta berrogeita hamar soldadu eta hamalau kanoi zituen babeserako, baina hauek ez ziren nahikoa izan piraten gutizia uxatzeko. El Olonés-ek itsasotik jo zuen eraso eta gure Michel-ek lehorretik. Bi itsasontzi espainiar hondoratu eta gaztelua hartzea ere lortu zuten, bertako biztanleak ihesi joan ziren bitartean. Den-dena lapurtu zuten, baita elizako apaingarri guztiak ere; antza denez, piratek Tortuga uhartean eliza bat eraikitzeke asmoa zuten eta.

Dena dela, hori ez zen Maracaibo erasotako azken aldia izan; hurrengo urtean ere, 1667an, berriro jo zuen bertara Michel le Basque-k. Berrogeita hamar gizonen laguntzaz dirutza handia eskuratzea lortu zuen.

Azio asko burutu ei zituen Michelek, baina denetan arriskutsuena, inondik ere, 'Margarita' itsasontziaren aurkako erasoarena izan zen. Porto Belloko portuan bertan jo zuten eraso eta, hiriko kanoiak tiroka ari zirela, milioi bat pesoko harrapakina ebatsi omen zuten ontzitik.

Michel le Basqueren itsasontzia 'La Providence' fragata zen, Donibane-Lohizunen eraikia. Ontzi honek 16 kanoi zituen eta, dirudienaz, berrogei bat gizonen osatzen zuten tripulazioa.

Ezer gutxi dakigu, ordea, Michel-en heriotzaz. Enmanuel González idazlearen "Kostaldeko anaiak" nobelan, Michel Isla Espainolako (Dominikar Errepublika) lurrikara batean hiltzen bada ere, argi dago datu hori asmatua dela. Baliteke Michel, Pellot bezala, gazte erretiratu eta zahartzaro lasaian hila izatea Karibeko uharteren batean. Hala ere, ez dugu inoiz jakiterik izango horrelakorik edo bestelakorik izan zen ala ez.

- Azpimarratu dituzten partikula horiek, arbelean edo gardenkian idatzi direnak hain zuzen ere, ikaslearen liburuan agertzen diren ataletan sailkatu beharko dituzte ikasleek (taldeka eginez gero, hobe). (10')

! Oharra: Ikaslearen liburuan agertzen diren sailak orokorregiak eta, batzuetan, hautazkoak dira. Helburua, dena den, ez da sailkapen zehatz bat egitea, ikasleak horrelako baliabideen garrantziaz ohartaraztea baizik. Horregatik, feedbacka ematean irizpide zabala izan beharko du irakasleak; dena den, baliagarria bada, azpiko sailkapena erabil liteke.

ZUZENKETA-ORRIA

1. Iritzia emateko:

2. Aurretik esandakoaren kontrako zerbait adierazteko (batzuetan nolabaiteko enfasia emateko):

3. Denbora antolatzeke (denbora-antolatzaileak):

4. Adibideak emateko:

5. Arrazonamendua egiten hasteko, edota ondorioa emateko:

6. Arrazonamendua edo azalpena indartzeko:

(Nire ustez, ...)

(Hala ere, ...) Alabaina / Baina / Dena dela / Ordea

(Gero...) Urte horretan / Hurrengo urtean

(Adibidez, ...)

(Antza denez, ...) Dirudienez / Argi dago

(... jakina, ...) Hain zuzen ere / Inolako zalantzarik gabe / Inondik ere

- Amaitzeko, ikasleek bakarka, A atazan agertutako biografiak osatzeko erabili dituzten hitzak aurreko sailkapenean kokatu beharko dituzte. Irakasleak feedback zuzena emango du, hau da, aurreko sailkapenean zein tokitan kokatzen diren esango du. (10')

ZUZENKETA-ORRIA

	LOPE AGIRRE	J.S. ELKANO	MANUEL IRADIER
1			
2			
3	(Aurkitutakoan) / Handik gutxira	Gaztetan / (Iritsi zirenean) / Geroago	
4			Esaterako
5	Horregatik	Hori dela eta	Bestetik
6	Hain zuzen ere		gainera

! Oharra: Parentesi artean daudenak funtzio hori bete arren, ez dira partikulak; dena den, hor koka litezke.

IRAK.LIB. 4.1.

Material osagarrietan, (4.1. ariketan) zalantzezko baliabideak lantzeko ataza labur bat duzu: Lizarrustiko sugetzarra.

ATAZA: “GOGOKO TOKIAN ALDAPARIK EZ” ETA LOTSARIK ERE EZ

Helburuak:

- Mintzaldia prestatzeko idatzizko euskarriak erabiltzea: mapa semantikoak.
- Pertsonaia historiko baten biografia eta pasadizoak ahoz kontatzea.
- Mintzaldia ebaluatzea.

Zertan den:

- Unitate honetako azken atazan ikasleek ahozko testua ekoiztu beharko dute. Irakasleak aurreko atazetan landutako zenbait baliabide jarriko dizkie eskura.
Bestetik, ikasleak konturatu egin behar du ahozko testuak zer ezaugarri berezi dituen eta zertan bereizten den testu idatzitik. Ohartze horretan, kontrol-zerrenda balio handiko tresna izango du ikasleak.
Amaitzeko, ikusiko dugun bezala, ahozko testuaren feedbacka ematerakoan irakasleak zenbait aldagai izan beharko ditu kontuan eta, haien arabera, aukeratu beharko du zein feedback-mota eskainiko dion ikasle bakoitzari edota ikastaldeari.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea: pertsonaiak ezagutu

- Ikasleek, binaka jarrita, beren aurrezagutzak ekarriko dituzte gogora. (10-20')

Ataza: pertsonaia aukeratu eta mapa semantikoak egin

- Hemendik aurrera binaka egin beharko dute lan ikasleek. Hauxe dute eginkizun: bata, berak aukeratuko duen pertsonaiaren biografia kontatuko du eta besteak pasadizo bat.
- Ikasleek aukeratu ahal izango dute euren liburuan aurkeztutako pertsonaietako bat edota beraiek ezaguna duten beste bat (ez da derigorrezkoa izango Euskal Herriko pertsonaia izatea); beti pertsonaia historikoa izango da.
Informazio gehiago lortzeko, ikasleek entziklopedietara jo beharko dute. Horrez gain, irakasleak pertsonaia horiei buruzko informazio gehigarria badu (testuak, literatura ...), aldeztatik prestatu eta klasera eramango du.
Informazio hori guztia jaso eta antolatzeko, ikasleek mapa semantikoak prestatuko dituzte. (20-30')
- Biografia prestatzean, bizpahiru gezur tartekatzeko eskatuko zaie ikasleei. Beste ikasleek asmatu egin beharko dute bikote bakoitzak txertatutako gezurrak zein diren. Gezur hauek ere mapa semantikoan kokatu beharko dituzte.
Biografia hau hirugarren pertsonan kontatuko dute. (10')

2

Atazaurrea: ahozkoan zer baloratu erabaki, kontrol-zerrenda eginez

- Irakasleak kontrol-zerrendaren xedea zein den azpimarratuko du.
Ikasleek kontrol-zerrenda osatu gabea izango dute beren liburuan. Falta zaizkien atalak eurek osatu beharko dituzte (bakarka), garrantzitsuak irizten dizkien puntuak ezarritik. Ondoren taldeka (hiru-launaka) ados jarri beharko dute eta, amaitzeko, talde osoan, erabaki zein datu agertuko diren taulan. Ikasleak ados ez baleude, irakaslearen iritzia ere interesgarri litzateke erabakitzeko orduan. (15')

IRAKASLEARENTZAKO OHARRA

Kontrol-zerrenda prestatzean ikasleek iradokitako puntuak interesgarriak izango badira ere, komeni da ondoko bi atalok ere kontuan hartzea:

GRAMATIKAN:	bertan okerrei buruzko galderak egin litezke, asko edo gutxi.
DISKURTSOAN:	ideien segida logikoa dagoen ala ez eta kohesioa (ideien arteko lotura) behar bezalakoa izan den ala esaldi solteak besterik ez diren izan (puntu hau lotuta dago kontrol-zerrendako 5.aren, horregatik ez da behar-beharrezkoa izango).

Ataza: ahozko kontakizunak

- Arestian esan bezala, ikasleek binaka prestatutako biografia eta pasadizoa aurkeztu beharko dituzte besteen aurrean: batak biografia kontatuko du (hirugarren pertsona) eta besteak pasadizoa (lehen pertsona). Pasadizoa kontatzen duen ikaslea moztututa balego, hobe. Horrez gain, pasadizoa kontatuko duenak zutik egon beharko du besteen aurrean. Lehenbizi, biografia kontatuko dute; ondoren, pasadizoa. Biografia bakoitzean sartutako gezurrak zeintzuk izan diren asmatzeko, jolas bat antola liteke ikasleen artean: taldeka jarri (hirunaka edo launaka) eta ustezko gezurrak apuntatu paper batean, gero asmatutako bakoitzeko puntu bat jasoko du talde horrek eta, amaitzean, puntu gehien duen taldeak irabaziko du. (45-60')

Feedbacka

- Feedback egokia emateko, ikasleen produkzioa grabatu egin beharko litzateke, grabagailuz zein bideoz. Feedbackean kontrol-zerrendan jasotako puntuak hartuko dira kontuan. (60')

IK.LIB. 4.4.

Dastatu literatura: ikaslearen liburuko material osagarrietako 4.4. ariketan, Patakon liburua irakurtzeko proposamena dago. Anima itzazu ikasleak irakurtzera.

Horrez gain, honako liburu hauek ere gomenda ditzakezu:

- Defoe, D. 1997 Robison Crusoe. Ibaizabal.
 - London, J. 1991 Piraten ibilaldia. Elkar.
 - Jimenez, E. 1996 Urdaibaiko ipuin eta kondairak. Alfaguara/Zubia. [Liburu honetako bi pasarte hauek adibidez: Portuondotarrak (24-27.orr.) eta Hugonoteak (48-55.orr.)]
 - Stevenson, R. L. 1991 Altxor uhartea. Ibaizabal.
 - Zubizarreta, P. 1997 Gizon izandako mutila. Alberdania.
- (Gaia: Nafarroa edo/eta Araban kokatzen diren bandoleroen kontuak)

IK.LIB. 4.5.

Ikasleek etxean mintzamina landu nahi badute, badute horretarako ariketa bat euren liburuan.

IK.LIB. 4.6.

Zinemaren gozamina: Lepo-moztaileen uhartea, ikaslearen liburuko 4.6. material osagarrian aurki dezakezu ariketa.

Ikasleek euren kabuz egitekoa bada ere, bideo-kopien arazoa izanez gero edo lantzen duzun lehendabiziko filma izanda, klasean egin dezakezu, ondo bideratzeko. Klasean egitea erabakiz gero, sinopsia lantzea komeniko litzateke, ikasleei ereduak aurkeztuz eta aztertuz, esaterako.

1. BIOGRAFIAK ****

HORREGATIK
BERAZ
AURKITUTAKOAN
DENA DEN
HAIN ZUZEN ERE
HANDIK GUTXIRA
ADIBIDEZ

LOPE AGIRRE

Konkistatzaile eta menturazale gipuzkoar hau 1511n jaio zen Oñatin eta 1561an hil Venezuelen. 1536-37 inguruan Perura joan zen. Geroago, 1544 aldera, Erret Auzitegiak erregeordea atxilotu egin zuen eta Agirrek hura askatzeko konplotean parte hartu zuen. Porrot egin eta Limatik ihes egin behar izan zuen. 1511n, berriz ere Perun zebilen, Potosí hirian, ... (a) Indiarrak babesten zituen legea betetzen ez zuela eta, epaileak atxilotu egin zuen; epaileak ez zuen Agirreren arrazoirik entzun nahi izan eta zigortu egin zuen. Agirrek gartzelatik ateratakoan epailea jazarri egin zuen; ... (b) ... , hil egin zuen eta bere adiskideen laguntzarekin ihes egin zuen. Chiquingako batailan zauritu eta herren geratu zen; ... (c) ..., 1559ra arte atsedenean egon zen. Pedro Ursua buru zela, El Dorado konkistatzeko prestatutako espedizioan parte hartu zuen 1560an, bere alaba Elvirarekin batera. Espedizioak ez zuen emaitza onik lortu eta marinelen arteko egonezina handituz joan zen, Agirre buru zutela matxinatzera heldu arte. Agirrek Ursua hil eta espedizioaren agintea hartu zuen. ... (d)... , talde txiki bat osatu eta Peru konkistatzera abiatu zen, baina lagunek eta soldaduek abandonatu egin zuten eta alabarekin bakarrik geratu zen. Azkenean, espedizioek Agirre hil baino lehen, honek hain maite zuen bere alaba hil zuen. Lope Agirreren bizitza artelan ugariren inspirazio izan da.

JOAN SEBASTIAN ELKANO

Nabigatzaile gipuzkoar hau munduari bira eman zion lehena izan zen. Getarian jaio zen, 1476an, eta itsasoan hil, 1526an. ... (e) ... arrantzale izan zen eta gero Frantziako hainbat portutara kontrabando-merkataritzako bidaiak egin zituen. Menturazale izaki, Magallaesek Moluka irletara prestatutako bost ontziko espedizioan parte hartu zuen; portugesez erabiltzen ez zuten bide bat aurkitu nahi zuten. Sanlúcar de Barramedatik abiatu zen espedizioa 1519an. Atlantiar Ozeanotik Ozeano Barera heldu ziren, egun Magallaes itsasarte deritzona aurkitu eta igaro ondoren. Filipinetara ... (f) ... , Mactan irlako erasoan Magallaes hilik suertatu zen (1521ean). ... (g) ... , Elkanok "Victoria" ontziko eta espedizio osoko agintea hartu zuen. Moluka irletara iritsi eta ontzi bat bertan deseginda geratu arren, bestea espeziez kargatu eta itzulera antolatu zuen. Hiru urte behar izan zuten Sanlúcar de Barramedara itzultzeko, 1522an, eta 265 gizonetatik 18 baino ez ziren itzuli. Karlos V.a erregeak Elkanori armarrrian zera ipintzeko baimena eman zion: "primus circumdedisti me". ... (h) ..., 1525ean, Moluka irletara antolatutako beste bidai batean abiatu zen, gaixotu eta bertan hil zen.

ESATERAKO
GEROAGO
IRITSI ZIRENEAN
ORDEA
HORI DELA ETA
GAZTETAN
DAKIGUNEZ

MANUEL IRADIER BULFY

Esploratzaile arabar hau 1854an jaio zen Gasteizen eta 1911n hil Segovian. Filosofia eta Letrako ikasketak egin zituen Valladoliden. Lurralde Ezezagunak esploratzeko zeukan ... (i) ..., Afrikara joan zen 1875etik 1877ra. Bildutako informazioa eta egindako ikerketak hainbat aldizkaritan argitaratu zituen. Bigarren bidaia bat egin zuen Afrikako erdialdera eta emaitza ugari eta interesgarriak bildu zituen, 1884an. Esploratzaile ez ezik, asmatzaile ere izan zen eta, ... (j) ..., astronomia alorreko ikerketa eta azterketak ere egin zituen. ... (k) ..., lan etnografiko, geografiko, linguistiko eta botanikoak argitaratu zituen; Afrika Tropikal lanean, ... (l) ..., Afrikako klima, fauna, landaredia, geologia, artea, folklorea, erlijioa, tribu-antolaketa, eta abar aztertu zituen. Espainiako Historia Erret Akademiako kide izan zen.

BESTETIK
NOSKI
BEHARBADA
GRINAKBULTZATUTA
HURRENGO URTEAN
ESATERAKO
GAINERA

2. MICHEL LE BASQUE

MICHEL LE BASQUE

Badirudi Hendaian jaio zela; hala ere, beste zenbaiten ustez, Donibane-Lohizunekoa zen. XVII. mendeak erdia bete aurretik jaio zen, laugarren hamarkadan edo. Alabaina, mende horren bigarren zatian izango dugu Michel le Basque-ren balentrien berri, El Olonés pirata ospetsuarekin batera egindakoenena, hain zuten ere.

Azio asko burutu bazituen ere, ospetsuena 1666koa dugu, inolako zalantzarik gabe. Urte horretan, arestian aipatutako El Olonés-ekin batera Maracaibo portua eraso zuen eta bertako ondasun guztiak lapurtu. Maracaibok berrehun eta berrogeita hamar soldadu eta hamalau kanoi zituen babeserako, baina hauek ez ziren nahikoa izan piraten gutizia uxatzeko. El Olonés-ek itsasotik jo zuen eraso eta gure Michel-ek lehorretik. Bi itsasontzi espainiar hondoratu eta gaztelua hartzea ere lortu zuten, bertako biztanleak ihesi joan ziren bitartean. Den-dena lapurtu zuten, baita elizako apaingarri guztiak ere, antza denez, piratek Tortuga uhartean eliza bat eraikitzeak asmoa zuten eta.

Dena dela, hori ez zen Maracaibo erasotako azken aldia izan; hurrengo urtean ere, 1667an, berriro jo zuen bertara Michel le Basque-k. Berrogeita hamar gizonen laguntzaz dirutza handia eskuratzea lortu zuen.

Azio asko burutu ei zituen Michel-ek, baina denetan arriskutsuena, inondik ere, “Margarita” itsasontziaren aurkako erasoarena izan zen. Porto Belloko portuan bertan jo zuten eraso eta hiriko kanoiak tiroka ari zirela, milioi bat pesoko harrapakina ebatsi omen zuten ontzitik.

Michel le Basque-ren itsasontzia “La Providence” fragata zen, Donibane-Lohizunen eraikia. Ontzi honek 16 kanoi zituen eta, dirudienez, berrogei bat gizonen osatzen zuten tripulazioa.

Ezer gutxi dakigu, ordea, Michel-en heriotzaz. Enmanuel González idazlearen Kostaldeko anaiak nobelan, Michel Isla Espainolako (Dominikar Errepublika) lurrikara batean hiltzen bada ere, argi dago datu hau asmatua dela. Baliteke Michel, Pellot bezala, gazte erretiratu eta zahartzaro lasaian hiltzea Karibeko uharteren batean. Hala ere, ez dugu inoiz jakiterik izango horrelakorik edo bestelakorik izan zen ala ez.

3. BIDEO-PASARTEAK

ATAZA: USTEAK ERDIA USTEL

1. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 5'19"

KATTALIN Antton, ia hankak pixka bat.

ANTTON Ea, neska! Horrela?

KATTALIN Bale, ederto.

ANTTON Horrela?

KATTALIN Kitto

ANTTON Nahikoa?

KATTALIN Nahiko da.

ANTTON Bale.

KATTALIN Eta? Aurten ez zara mozorrotu behar ala?

ANTTON Zu ere bai, Kattalin? Denak kontu berarekin? Atzo klasean horretaz aritu ginen. Ihauteriak gainean dira. Zer egingo dugu, ba? Azkenean denok mozorrotuta joatea erabaki dugu. Eta nik ez dakit zer jantzi.

KATTALIN Eta ez daukazu arrastorik ala? Hau da, jakingo duzu gutxi gorabehera zein motatako mozorroa jarri, ez?

ANTTON Bueno, gutxi gorabehera. Kontua da euskal pertsonaia historiko bat aukeratu behar dugula, baina ez da batere erraza, eh? Nik bati eta besteari galdetu diot eta... Entziklopedia batean ere begiratu dut (bai) eta oraindik arrastorik ez, neska. Eta, ez dakit... Aizu, portzierto, zu, zer, nor zara, edo zer zara, edo...

KATTALIN Ni, begira, Juana Larando naiz, Donostiako kortsario alarguna.

ANTTON Ah! Kortsario alarguna eta itsasoan lapurretan, ezta?

KATTALIN Ez, ez, ez, ez. Itsasoan ez. Juana Larandok ostatu bat zuen Donostian eta handik ibiltzen ziren kortsarioak eta baita batzuk bertan bizi ere.

LOPE Aupa, Antton!

KATTALIN Yupiii!

ANTTON Zer zabiltzate? Parrandan ala?

KATTALIN Gaupasan, seguru!

LOPE Ezetz asmatu nortzu garen?

KATTALIN Baietz igarri. Zu aintzinako soldadua zara, ezta?

LOPE Baina ez dakizue nor naizen, ala? Nik uste argi eta garbi dagoela.

ANTTON Argi eta garbi, argi eta garbi... zuretzat egongo da.

KATTALIN Horixe!

ANTTON Neretzat, ez zara, ba, Loiolako Inazio izango, ezta?

LOPE Ez, horixe!

KATTALIN Ez?

LOPE Begira, nire pertsonaia ondo ikasi egin behar izan dut eta horregatik pista batzuk emango dizkizuet. Ea asmatzen duzuen nor naizen.

ANTTON Bota, ba!

KATTALIN Ea!

LOPE XVI. mendean bizi izan nintzen. Oñatin jaio eta Venezuelan hil nintzen 50 bat urterekin. Nire bizitzaren parterik handiena Ameriketara eman nuen borroka eta konspiraziotan. Alaba bat izan nuen eta besteek akabatu baino lehen nire eskuz hil behar izan nuen.

KATTALIN Jexux!

LOPE Gero, ni ere hil ninduten, eh! Ezaguna naiz, batez ere Pedro Ursuarekin batera El Dorado-ren konkistara abiatu nintzelako. Horren gainean hainbat artelan eta pelikula egin dituzte.

KATTALIN Badakit nor zaren! Zera, Agirre, Lope Agirre.

ANTTON Kattalin!

KATTALIN Abila naiz honelako kontuetan. Orain zure txanda da.

ELKANO Ea asmatzen duzuen nor naizen ni.

ANTTON Zurea oso argi dago: Robinson Crusoe. Baina ez al genuen esan pertsonaia euskalduna izan behar zuela.

ELKANO Bai, zera, zaude ixilik, Antton! Ni ere Euskal Herrian jaio nintzen, Lope Agirre baino apurtxo bat lehenago, baina ez dizut esango non, bestela berehala asmatuko duzue eta. Gaztetan arrantzale izan nintzen eta gero soldadu. Hala ere ezaguna naiz egin nuen itsas espedizio bat dela eta. Espedizio horretako nagusia beste bat zen. Baina hura hil zenean neu jarri nintzen espedizio buru. Denbora asko pasa eta gero, berriro ere abiapuntura iritsi ginen, eta balentria horregatik Carlos V.a erregeak armarrarian esaldi hau ipintzeko baimena eman zidan: “primus circumdedisti me”.

ANTTON Zer?

KATTALIN Zelan esan duzu?

ELKANO “Primus circumdedisti me”. Edo bestela esanda: “inguratu ninduzun lehena”.

KATTALIN A, badakit.

ANTTON Badakizu?

KATTALIN Bai, bai, bai. Badakit nor zaren. Zu zara Elkano. Juan Sebastian Elkano.

ELKANO Bai, asmatu duzu.

KATTALIN Ikusten duzu? Ea, eta zu nor zaitugu, ba?

IRADIER Ni? Ba, igoal ni ez naiz aurreko biak bezain ezaguna, baina nire jaioterrian estatua bat daukat. Eta Gasteizen jaio nintzen joan den mendearen erdialdera. Elkano eta Agirreren kasuetan bezala, nire espedizioengatik izan nintzen ezaguna.

KATTALIN Idearik ez.

IRADIER Ba, esan liteke bere garaian munduko lekurik ezkutuenetan egon zen lehen euskalduna izan nintzela.

ELKANO Epa, epa, epa, epa. Munduko tokirik ezkutuenetara iritsi zen lehen euskalduna Elkano izan zen. Berak Pazifikoko itsaso guztiak zeharkatu eta Europan ezezagun ziren hainbat ugarte eta lurralde deskubritu zituen.

LOPE Eh, eta Lope Agirre, zer? Amazoniako oihanean ibilitako lehen euskalduna eta lehen europear izan zen bera, eh?

IRADIER Bai, bai, bai, bai. Baina nor izan zen joan den mendearen amaieran Afrikako tokirik ezkutuenetan ibilitako lehenengoa?

ELKANO Bueno, bueno, baina zer diozue? Elkanok egindakoek askoz ere balore gehiago dute. Bera izan zen lehena mundua borobila dela frogatzen.

IRADIER Eh, eta hau guztia Elhuyarreko CD-Rom-ean begiratuko bagenu?

LOPE Bueno... bale.

ELKANO Goazen ba!

KATTALIN Goazen ba!

KATTALIN Bueno, eta nor demontres zen hori orduan?

ANTTON Ez dakizu?

KATTALIN Idearik ez.

ANTTON Nik uste dut baietz, badakidala. Ez nago oso seguru, eh? baina uste dut Iradier zela. Manuel Iradier, gasteiztarra.

KATTALIN Ez dut entzuna, eh.

ANTTON Bai, Afrikako erdialdera edo egin zuen bidaia batengatik izan zen ospetsua.

KATTALIN Ummm! Interesgarria.

ANTTON Bera da.

ATAZA: USTEAK ERDIA USTEL

2. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 3'33"

KATTALIN Ai, ez estutu larri, eh?

ANTTON Egon, ba, geldirik. Horrela!

KATTALIN Bai.

JON Egun on!

KATTALIN Egun on aspaldiko! Zelan gabilta, ba?

JON Ondo edo. Badakizu, beti lanean. Eta zu zer? Nola doakizu cyber-taberna ospetsu hau?

KATTALIN Tira, ezin kexatu. Begira, hau Antton da, Antton, alboko euskaltegiko irakaslea eta hau Jon Urrutxurtu, Euskadi Irratiko kazetaria.

ANTTON Pozten naiz.

JON Neu ere bai.

ANTTON Aspaldi eramaten ditut nik zure elkarrizketak klasera. Oso gogoko dituzte gainera nire ikasleek, bai! Gustura egiten dituzte.

JON Eskerrik asko. Ba, gaur arratsaldekoa ere interesgarria izatea espero dut.

KATTALIN Bai?

JON Bai. Ezagutzen duzue Mikel Alberdi? Ormaiztegiako Zumalakarregi Museoko arduradunetako bat?

ANTTON Kaixo, Mikel!

MIKEL Aupa!

KATTALIN Kaixo!

JON Ba, gaur Mikelek, eh, Unibertsitatean hitzalditxo bat emango du, bai, XVII, XVIII eta XIX. mendeetako itsaserri eta itsasgizonei buruzkoa.

ANTTON Interesgarria.

KATTALIN Garai latzak izango ziren haiek, ezta?

MIKEL Bai, bai, oso gogorrak: itsasoak pirataz josita zeuden urte haietan eta oso latza zen itsasoratzea.

ANTTON Aizu, ba, agian zuk lagunduko didazu. Begira, moztarro baten bila nabil, orain ihauteriak direla eta, eta pertsonaia historiko bat aukeratu behar dut. Euskalduna behar du izan, ezta? Orduan, bazen hola Euskal Herrian hola, ez dakit, eh, piratarik edo horrelako...

MIKEL Bai, bai, pirata baino gehiago kortsario...

KATTALIN Ez ziren gauza bera ala?

MIKEL Ez, ze piratak itsaslapur soilak ziren eta kortsarioak, berriz, ba, arau batzuen barruan egiten zuten eraso. Beti, ba, gobernuaren etsaiei bakarrik. Ez zuten edonola edozein itsasontzi...

ANTTON A, bai, bai. Aizu, eta horrelako ezagunen bat edo famaturen bat edo?

MIKEL Bai. Hendaian oso famatua egin zen Pellot, Etienne Pellot.

ANTTON Itxoin, itxoin pixka bat, eh, ohar batzuk hartuko ditut, aber, nola esan duzu?

MIKEL Etienne Pellot, Hendaian XVIII. mende bukaera aldera ibili zen gehienbat eta itsaso asko korritu zituen eraso pila bat egin zuen eta nahiko gazte erretiratu zen, gainera.

KATTALIN Ah, diru askorekin erretiratuko zen, ezta?

MIKEL Hala esaten dute, bai, aberastuta erretiratu zela.

JON Eta nolakoa zen Pellot ospetsu hori? Zera, kupidagabea, ankerra...

MIKEL Ba, ez. Ez zituen piraten topiko horiek betetzen. Dirudienez, nahiko noblea omen zen eta, gainera, etsaiekin ondo portatzen omen zen. Bai, bai, hala esaten dute. Batez ere, ba, bere burua salbatzearren,

baita ere. Etsaiak askotan aldatzen ziren eta askotan atxilotu zuten. Bospasei aldiz egon zen preso eta, bueno, etsaiak ondo tratatzea ondo zetorkion, gerora begira.

KATTALIN

Orduan izango zituen halako pasadizoren bat edo...

MIKEL

Bai. Oso famatua egin zen bat, behin Ingalaterran preso zegoela eta epaitu behar zuten batean alargun bat joan zitzaion eskerrak ematera, hain zuzen, Pellotek hil baitzuen bere senarra, baina, gorpua itsasora bota beharrean, utzi omen zuen, ba, preso hartutakoek txalupa batean eta gorpua lurreratzen utzi omen zuen. Eta, beraz, alarguna eskerrak ematera joan zitzaion.

ANTTON

Bai, baina, nolakoa zen, eh, ze itxura zuen tipo honek?

ANTTON

Ez dut uste hori aukeratuko dudarik. Beste bat bilatu beharko dut.

KATTALIN

Zer ba, Antton?

3. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 0'36"

MIKEL

Beraz, alarguna eskerrak ematera joan zitzaion.

ANTTON

Bai, baina nolakoa zen, eh, ze itxura zuen tipo honek?

MIKEL

Ba, txikia omen zen baina sendoa, zimela, belarri bat galdu zuen, ipur-masail bat ere galdua omen zuen kainonazo baten ondorioz...

KATTALIN

Itsusia, beraz?

MIKEL

Bai, oso itsusia omen zen, bai.

ANTTON

Hau guztia entzunda, uste dut beste pertsonaia bat bilatu beharko dudala.

KATTALIN

Zer ba, Antton?

ANTTON

Eta, zer egingo dut, ba, nik belarria kentzeko?

KATTALIN

Ba, tapatu.

ATAZA: GEZURRAK HANKA MOTZA DU

4. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 5'6"

1. ZATIA

- ANTTON** Egun on, Kattalin!
- KATTALIN** Ummm, egun on! Hara, lortu duzu, ba!
- ANTTON** Ja, ja. Lortu? Ondo kostata, eh? Baina zer, zer iruditzen zaizu?
- KATTALIN** Ederto! Dotore, dotore zaude.
- ANTTON** Eh? Gustatzen zaizu, ezta?
- KATTALIN** Bai. Eta, nor zara, jakiterik badago?
- ANTTON** Ez dakizu?
- KATTALIN** Bueno, pirata zarela bai, baina, nor?.
- ANTTON** Ez dizut esango. Begira, hemen daukat grabaketa bat eta bideozinta ipiniko dizut. Kontua da klasean egiteko ariketa bat pentsatu dudala.
- KATTALIN** Beti bezala.
- ANTTON** Badakizu. Eta, ba, bakoitzak bere pertsonaiaren aurkezpena egin behar dugu. Eta gero besteek hori ikusi ahala, ba, ea zenbat gezur esaten ditugun asmatu behar dute.
- KATTALIN** Orduan, zure grabazio hori gezurrez beteta dago.
- ANTTON** Bueno, gezurrez beteta, gezurrez beteta ez, nik bost baino ez ditut esaten.
- KATTALIN** Ba, tira ba, jar ezazu bideoa. Ziur nago-eta gezur guztiak harrapatuko dizkizudala.
- ANTTON** A, bai? Ze, tonto-aurpegia daukat, ala?
- KATTALIN** Ez, baina musean gezurren bat esaten duzunean, beti harrapatzen zaitut.
- ANTTON** A, bai, eh? Anda... Begiratu! Bueno, aber...
Aber zer iruditzen zaizun, eh?

2. ZATIA

Nire izena Michel zen, baina Michel le Basque, hau da, Mikel Euskalduna ezinenaz izan nintzen ezaguna. Esango dizuet, hasteko, Hendaian jaio nintzela, 1640 urtearen inguruan. Umetatik izan nuen itsasorako zaletasuna, eta horregatik oso gazte nintzela hasi nintzen arrantzan. Eta ez hori bakarrik, artean hamalau bat urte nituela abiatu nintzen Terranova aldera baleak harrapatzera. Geroago pirata izan nintzen eta ez edonolakoa. Nire azioak hain izan ziren ospetsuak eta gogoangarriak, nire bizitzari buruzko hainbat eta hainbat liburu ere idatzi zituztela. Baina ez pentsa itsaslapurren kontu guztiak nobeletan agertzen diren bezalakoak direnik. Esan nahi dudana zera da: dena ez dela urre kolorekoa izaten beti. Piraten bizia gazi-gozoa dela, alegia. Gogoan dut, esate baterako, ekaitz izugarri bat zela eta Panamako itsasertzean ontzia hondoratu zeneko pasadizoa. Berrogeita hamar gizon gindoazen ontzian eta horietatik hiru baino ez ginen bizirik atera. Eta hori mastari heldu geniola esker, bestela... Baina izan genituen hainbat une samur eta goxo ere. Maracaiboko portua eraso eta hartu genuenekoa, adibidez. Edo, Cartagenako Gobernadorearen ontzia hondoratu zenekoa. Edo Maracaiboko portuan egindako lapurretarena. Bai, hango oroigarri dut begian dudan partxe hau, hain zuzen ere, hantxe galdu bainuen begia soldadu batek ezpataz eraso zidanean. Baina guzti-guztietan gogoangarriena "Margarita" ontzian egindako lapurretarena izan zen. Gainera kontatu egingo dizuet, oraintxe kontatuko dizuet dena.

Beste batzuetan bezala, Tortuga uhartetik abiatu ginen 16 kanoi zituen “La Providence” ontzi ederrean. 40 lagunek osatzen genuen tripulazioa eta ez edozein. Karibeko uretan hainbat eta hainbat borrokatan parte hartutakoak denak. Astebeteko itsasaldia egin ostean, Portobello ikusi genuen eta kaitik ateratzen “Margarita” itsasontzi dotorea. Aukera hori ezin genuen galdu eta zer gertatu zen imaginatuko duzue, ezta? Ez bat eta ez bi gure ikurra masta gainean jarri eta erasoari ekin genion. Hura bai bataila, hura! Hango danbadak, oi huak, polbora-usaina! “Margarita” garraiorako ontzia zenez, guk baino kanoi gutxiago zituen. Baina gogoan dut Portobello pare-parean genuela eta bertako gaztelutik egin zizkiguten kanoikadak amaigabeak zirela. Esan nahi dudana da borroka latza izan zela, baina garaile atera ginen. Eta hiru ordutan “Margarita”ko ondasun guztiak geureganatu genituen. Guztira milioi bat peso. Eta ez hori bakarrik, Cartagenako gobernadorearen alaba ere ontzian zihoan. Baina ni, pirata izan arren, euskalduna eta gizalegeko gizona nintzen. Eta okerrik egin gabe aske utzi genuen. Ulertzen duzue, ezta? Amaitzeko esango dizuet ez nintzela oso gazte hil, eta ezta itsasoan ere. Azken urteak Karibeko uharte eder eta lasai batean eman nituen. Eta hantxe, hantxe aurkitu ninduen herioak, 60 urte nituela.

5. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 2'48"

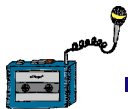
LIZARRUSTIKO SUGETZARRA *****

Gu orain Bertatik bertara baina, gaia zeharo aldatuta, Nafarroa eta Gipuzkoa arteko muga-mugara goaz, inguru hartan, Lizarrusti aldean, suge ikaragarria ikusi omen dute eta. Ez dira oraindik egun asko otsoa paraje hartan azaldu zela, eta orain sugea azaldu omen da. Biak ala biak ere ez ditu oso gogoko gizakiaren begiak. Inaki Leturiak dakartza istorio beldurgarri honen xehetasunak:

Aralarren magalean, Ataunen, betidanik egon da sustraitua mitologia. Kondaira eta ipuinak ugari izan dira herriarren artean. Baina orain beste kontu bat zabaldu da: Lizarrusti aldean 3 metroko sugetzarrak omen dabil. Bai, ondo entzun duzue, hiru metro. Teodosio Goñikoak San Migelen akabatu zuenaren lehengusua izan behar, noski. Kontua zabaltzen joan da ahoz aho. Izan ere, bailara hau oso sugezalea da, Agauntza ibaiertzeetako basoen hezetasuna medio.

- Metro t'erdikoak badira. Nik neronek ikusi ditut.
 - Metro t'erdiko sugeak neronek akabatuta nago ni, eh?
 - Metro eta erdi?
 - Bai. Suge berdea. Berde handia. Eta orain lehengoan batek zubian nentorrela sekulako saltoa egin zidan. Ez pentsa hori, eh, pffffia, eh, eta erreka salto eta beste aldera pasa huan.
 - Buru zabala, begi gorri-gorriekin eta, hori leku espeziala baita sugeentzat. Honunzko errekalde hori... Izteko arrazoirik duen kondaira moderno honen berri izatera inguratu eta hara non egia dela jakin dugun. Iruditan duzuen gizon hauxe da sugetzarrak ikusi zuena.
 - Ikaragarri... bitxo ikaragarriak dira. Da hori, berdea, berde kolorea, baina, horrela 10 duroko tipoko korapilo dauzka, beltzak. Oraindik hemen ez da ikusi behintzat horrelako sugerik. Nik sekula ez dut ikusi, asko ikusi ditut, eh?
- Harritzekoa ez orduan izua sentitzea.
- Segituan zutik, burua gora jarrita. Hau duk aparatoa hau, eta alde egin behar hantxe ondotik. Makilarekin ez dago jotzerik hori eta, bitxo horiekin. Eskupeta edukiz gero, tira.
- San Migeleko herensugearen moduan, hezurak ere bazituen zulo sarreran.
- Dena hezurra ikusten zen, bai inguru hartan eta. Nik esan nuen, hauek jan zituen, hemen oilaskoak edo oiloak edo.
- Gaur Teodosiorik ez dago. Eta hiru metroko sugea libre dabil oraindik Aralarko mendietan. Istorio honetan, kondairetan bezala, dagoenik ez da sinistu behar, baina ez dagoenik ez da esan behar.

4. SALAKO LEIHOA: KORTSARIOAK

■ Iraupena: 13'50"

XABIER KEREJETA (ORMAIZTEGIKO ZUMALAKARREGI MUSEOA)

ELKAR. 1 Arratsalde on, berriro ere, Xabier.

X. K. Arratsalde on.

ELKAR. 1 Bueno, lehentxeago ere entzuleei aurreratu diegu pixka bat gaur kortsarioak izango ditugula aitzakia...

X. K. Bai.

ELKAR. 1 Kortsarioa eta pirata ez da gauza bera.

X. K. Ez. Ez. kortsarioa da, ofiziala, nolabait esateagatik. Bueno, pirata da pirata, hau da, itsaslapurra, legerik eta banderarik ez deusik errespetatzen ez duena, eta kortsarioak lapurtu egiten du, baina beti instituzio baten menpean edo dago, edo horren babespean, eta orduan eraso egiten dio instituzio horren etsaiari, aliatuari lagundu eta besteak errespetatu, teorian behintzat. Teorian hala da.

ELKAR. 1 Eta Euskal Herriko kortsarioak ze garaitan izan ditugu, ze...

X. K. Bueno, ba, aspalditik izan dira, eta, bueno, XIX. menderarte iraun izan dute. Beti pirata eta kortsario eta bukanero, filibustero hitzak nahasi egiten dira eta pentsatzen dugu, gainera, Karibe eta, ez? Baina Euskal Herrian eta, bueno, Europako Atlantiko eta Mediterraneoan oso inportanteak izan dira, XVIII. mendean jada hasi zen pixkat deklabea edo, pixka bat gainbehera joan eta jada XIX. mendearen hasieran ba, bukatu egin zirela esan liteke.

ELKAR. 2 Kortsario asko izan al zen Euskal Herrian?

X. K. Bai, bai, bai, kortsarioa zen beste lanbide bat, besteak bezalako lanbide bat, Euskal Herrian eta beste aldean, ba, Britainia aldean ere bai edo Ingalaterran eta oso inportanteak ziren. Oso inportantea esan nahi du jende asko hartara dedikatzen zela. Beharbada ez da pentsatu behar, bueno, ofizio bezala esaten dugu mundu guztia hasiera-hasieratik bukatu arte edo, karrera bat bezala edo, ba kortsariotara dedikatzen ziren, edo arrantzara edo merkataritzara segun eta egoera nolakoa zen. Nolakoa zen, bada orduan, batera edo bestera.

ELKAR. 2 Irakurri izan dugu bizimodu latza izaten zutela, normalean behintzat.

X. K. Bai. Bueno, nik uste dut itsasgizonen bizimodua oso latza izaten dela, ez? Itsasemakume igoal ere esan beharko litzateke, baina, bueno, behintzat, jada, itsasora atera eta jada berez oso... gainera garai honetan ez? oso bueno... istripuak izateko arriskua oso handia izaten zen, eta horretaz aparte, ba, bueno, nola gerra asko eta izaten zen, bat ez bazen bestea eta bestea, eta horiez, eta zu ez bazinen kortsarioa bestea izaten ahal zen eta, beti izaten zen arrisku handia, bai, itsasgizonena. Orduan kortsarioena ere arriskutsua zen, baina ez dakit besteena baino askoz ere arriskutsuago.

ELKAR. 1 Zein zen hauen egitekoa. Esan duzu beti erakunderen baten babesean edo behintzat haien menpean ibiltzen zirela, ezta?

X. K. Bai. Barkuak eta armatu egiten ziren, armadoreak baziren, ba, dirua eta jartzen zutenak eta beste batzuk, ba, tripulazio bat eta osatu egiten zen, ba, bueno, Ternuara joaten zirenean, ba, baleatara edo bakailutara joaten ziren bezala, ba, joaten ziren korsora. Hau da, korso, "patente de corso" espresio hori eta horixe da, paper ofizial bat, ba, adibidez, ba gure kasuan, batez ere, ba, koroak ematen zituenak Gaztelakoak edo Frantziakoak, batez ere XVIII-XIX. mendean Iparraldeko euskaldunak dira, eta, ba, Frantziako Erresumak, gero Errepublikak eta gero Napoleonen Inperioak, ba bueno, ez? Patente bat ematen zuen, bueno, baimen ofizial bat, nolabait esateagatik, ba, erresuma horren kontrako etsaiengana eta jotzeko, lapurtzeko, noski,

eta gero lapurreta horren zati bat, zergak, azken finean zergak ziren, eman behar zizkion, ba, erakunde babesleari.

ELKAR. 1

Erregeari edo delakoari, ez da?

X. K.

Eh, bai. Hori da. Eta armadoreak bere partea zeukan, ba bueno, arrantzaleek zeukaten bezala, ba, hauek ere bazeukaten beren partea, eta.

ELKAR. 2

Kortsarioak aipatzen ari gara eta kortsario guztietan ezagunena, edo ospetsuena, hemen Euskal Herrian behintzat, hendaia bat, Pellot hendaia, ezta?

X. K.

Bai, Pellot, eta bueno, lehenago ere esan dut izanak zirela eta beharbada hau, jada, azken kortsarioa esaten zaio eta kronologikoki hala da, baina, horretaz aparte, oso inportantea; ez azkena baina azken pizarra oso inportantea izan zen bere, bere garai honetan. Hasi zen oso gazterik, bueno, bera 1765ean jaio zen eta 1856an hil zen, hau da, 91 urte bizituta, baina kortsariotik ibili zen, 13 urtekin hasi zen, Bueno, orduan hasten ziren bezala, ezta? arrantzan eta... sartu zen, barku batean sartu zen, bueno, ba, txotxoak eta izaten direnak edo otsoak, ez? herrien arabera. Bueno laguntzaile gisara edo, hasiko zen, beste ofizioak ere horrelaxe ikasten ziren, ba kortsariotza ere bai. Eta jada orduan lehendabiziko zauria jaso zuen, eta 47 urterekin erretiratu zen, goiz samar, nola ikusten den, egia esan, urte asko eman zituen itsasoan eta borroka gehienetan eta, bueno, sekulako zauriak izan zituen...

ELKAR. 2

47 urterekin erretiroa hartu zuen...

X. K.

Erretiroa hartu zuen.

ELKAR. 2

Aberastuta egongo zen?

X. K.

Aberastuta, bai. Kasu honetan, bueno, hil ez bazen, bueno, aukera izan zuen, seguraski askotan ere dirua galduko zuen, berriro berreskuratu, eta halaxe oso bizimodu abentureroa izan zuen. Esan dugu zauritu egin zutela behin, eta berriro eta berriro hanka galtzekotan egon zen, ba zauria zuelako. Azkenean itsasoko urarekin eta sendatu omen zuen, badakizu zikatrizatzeko ona omen dela... Bueno, belarri bat ere galdu zuen, begi bat ere bai, bueno, enfin...

ELKAR. 2

Buff, a ze pirata-itxura, eh, azkenean.

X. K.

Hori da, azken finean gauza bera, gauza bera zen. Ofizioa egiteko orduan gauza berbera zen, eh, pirata edo kortsarioa. Gero legalki ez ziren berdinak, baina... Eta praktikan ere auskalo gero itsaso barrenean zer gertatzen ote zen, ezta? Eta horrelaxe ibili zen gure Etienne, Hendaia. Baina gero jada erretiratu eta oraindik ere pentsa ezazu, 91 urterekin hil baitzen, erretiro luzea izan zuela.

ELKAR. 2

Pellot hendaia ari gara hizketan, esan dugu, ba, azkeneko kortsarioa beharbada bera izan zela, ofizialki behintzat, eta batera eta bestera entziklopedietan eta ibili gara begira eta datu gutxi dator eh? gizaseme honetaz, eta badirudi, ba, historia dezente baduela bere atzetik...

X. K.

Bai, bai. Liburu bat badaukagu museoan, frantsesez dago Duvoisin idazleak idatzia, normalean euskaraz idazten zuen, eta itzulpenak eta egiten zituen euskarara, baina hau frantsesez dago. Berak pertsonalki ezagutu zuen, eta bisitatu zuen eta idatzi zuen auskalo noraino kontatzen duen egia eta noraino ez ote den exageratua, ez? Baina, bueno, ebidentzia hantxe dago, bizirik atera zela eta dokumentuak eta badaude aipatzen dutenak duela gutxi, eh, ba, ikusi dugu dokumentu bat, ez dugu erosteko aukerarik izan, jada deitu orduko saldua zen, baina zen dokumentu bat, frantsesez, noski, Baionan egin, ba, Pellot honek armatu behar zuela... bueno armatu ez, berak eraman behar zuela barku bat armatua, hau da, dirua jartzen duen armadorea beste bat zen, ez dut gogoratzen apellidoa, baina euskalduna zen, eta 1811koa, orduan, bai, dokumentazioa eta hortxe dago. Beharbada, ez dakit ez ote den prejuizio pixkat, ez? Hori kortsario, pirata eta gaur egun zentzu despektibo bat edo ematen zaio ba, bai, lapur zentzu hori eta beharbada ez dugu gehiegi gogoratu nahi, baina halako gauzak asko eta asko izan ziren Euskal Herrian, eh?

ELKAR. 2

Eta, herrialde desberdinetako kortsarioen artean, zer harreman izaten zen? ze, azkenean, eman dezagun hemen Euskal Herriko edo Hendaia edo Ipar Euskal Herriko, ba, kortsario batzuk joango ziren, eta beharbada topo egingo zuten ba, Bizkaitik zihoazenekin, zer harreman... zer harreman...

X. K.

Bai, batzuetan hegoaldekoak ere sartzen ziren Iparraldeko barkuetan eta, eh? Bai, Irungo bat adibidez,

ezagutzen dugu, ba, bueno, sartu zena. Ba, harremana? Pentsatzen dugu harremanak uste baino hobeak. Horrela esanda, ematen du borroka eta borroka eta, baina borroka... pentsatu behar da Frantziak borroka egiten zuen Ingalaterraren kontra, eta beharbada hurrengo urtean Ingalaterraren alde, baina Espainaren kontra. Edo orain berriro Espainarekin ingelesaren kontra edo portugalesen... Hau da, aliantzak eta garai hauetan oso-oso nahasiak izan ziren, normalean frantsesak ingelesaren kontra, zeren ingelesak jada itsasoaren errege egiten ari dira. Baina, klaro, borrokan ari direnak, hortxe, peoiak nolabait esateagatik, ba, langileak dira, eta klaro, badakite barku bat asaltatzen dutenean, adibidez, ba hurrengo urtean igoal barku horretakoak beren aldekoak izango direla eta, ez? Orduan, ikusten da nolabaiteko errespeto-arauak eta bazirela haien artekoak, ez? Adibidez, bueno, badakigu behin eta berriro preso egon zela eta ihes egin zuen. Bueno, oso abila izango zen gure gizon hau, baina, hala ere, pentsatzekoa da laguntza ere jasotzen zuela, eta badakizu, ez? Gaur nik zugatik eta zuk bihar nigitik egingo duzuna eta ez dakit zer, eta halako kontuak eta izango ziren. Eta bere kasuan ere esaten da, ba bueno, oso errespetuosoa zela etsaiekin eta, ez? Beharrik ez bazuen ez zuela inor hiltzen eta anekdota bat kontatzen da, behin harrapatu zutela, preso eramane zutela Ingalaterrara eta ofizial batek, Pellotek hildako ofizial baten alarguna etorri zitzaioela eskerrak ematera ba, hil zuenean, ba gorpua itsasora bota beharrean, ba beste presoak eta txalupa batean sartu eta gorpua eman zela. Teniente baten alarguna zen. Hau da, hil zuen borrokan, tenienteak Pellot hiltzen ahal zuen bezala, baina gero, bueno, errespetatu zuen bere gorpua eta esan zuen, bueno, eramane ezazue eta lurpera ezazue. Orduan hor ikusten da zer nolako tratua zegoen haien artean.

ELKAR. 1

Pentsatzekoa da garai hortan, jakina, ondasun gehienak itsasoz garraiatzen zirela, ezta? Bestela ez du zentzurik hainbeste kortsario izatea, ez?

X. K.

Klaro, bai, bai. Garai honetan, trena etorri arte behintzat, argi dago itsasoa dela garraiobide nagusia, hor ikusten da, Euskal Herrian, adibidez, Filadelfiako garia erosten zela, ba, merkeago ateratzen zelako, ez? Edo Asturiasera hemengo kostaldean Kataluniako ardoa merkeago ateratzen zen, ba, Valladolideko baina, noski, ez? Barkuz ekartzen zelako. Baina, klaro, orduan, nora joango zara lapurtzera? Ba, itsasora ere, ez? Badago, kurioso... anekdota kurioso bat, eh... Perutik zetorren galeoi bat... pelikuletan agertzen diren horietakoak, urrez kargatua, jada azkenetakoak izango ziren, egia esan, zeren jada urre gero eta gutxiago iristen ari zen, espainolek ekarria, eta orduan Pellot eta besteak, frantsez bezala ateratzen ziren, Frantzia orduan Espainiaren etsaia zen eta Ingalaterrarena, eta Espainia eta Ingalaterra aliatuak, orduan 1793 izan zen, ba asaltatu egin zuten eta urrea lapurtu, noski, eta jada berriro Frantziako bidera zihoazela orduan ingelesak azaldu ziren eta orduan kendu zieten urrea eta gure Pellot preso eramane zuten, eta, klaro, nola aliatuak ziren teorian ingelesak itzuli behar zieten urrea espainolei, baina bueno, 200 urte pasata oraindik ez dute urrea ikusi. Orduan horregatik esaten dut legeak eta... askotan estatuak ere ez zutela errespetatzen.

ELKAR. 1

Eta, beharbada, liskar horietan behin baino gehiagotan hondoratu ere bai, ezta? Itsasontzi hauek?

X. K.

Bai, bai, noski.

ELKAR. 2

Oraindik ere hor dabilta, ezta? Batzu-batzuk, hondoratutakoen bila.

X. K.

Bai.

ELKAR. 2

Pellot aipatu dugu batez ere. Gainera, honek estimazio handia zuen, zeren Napoleonek eta Wellington ingelesak Armadako burua izateko eskaintza egin omen zioten.

X. K.

Bueno, Napoleon normalago izango zen, ez? Bera ...

ELKAR. 2

Hendaiakoa izanda.

X. K.

Klaro, Hendaiakoa izanda eta, bueno, egon zen, adibidez, ingelesaren kontra Tolonen Napoleonen alde, hau da, kortsarioa ez da pirata bat, ez da militar bat, baina da, nolabait esateko, beti zibil armatua, zibil militarizatu bat, zeren, azken finean, borroka hauek, azken finean, Frantzia eta, azken finean, borroka belikoetan ere sartzen ziren ez? Eta, bueno, orduan normala da Napoleonek eskatzea, baina Wellingtonek berak ere eskatzea, bueno, horrek argi esaten digu hasteko ez zela militar frantsesa, baina beste aldetik zer sekulako arrakasta izan zuen ez? Fama handia zuen. Baina, ordurako 1812an izan zen, ba juxtu Independentzia gerra, eta horiek, ez? Gerra Napoleonikoak Europa osoan, eta jada erretiroa hartu zuen,

eta seguraski ondo egin zuen, gero ederki bizi baitzen, bapo, lasai asko Hendaian.

ELKAR. 1

Eta, gainera, aditu dudanez, lanbide ondratuenen artean aipatzen da kortsarioen lana, ezta?

X. K.

Bai, bai. Bueno, lan ofiziala zen. Bueno, esaten dugu, paperak eta instituzio batek ematen zituen, ez? hori egiteko, ez izateko pirata hutsa. Bai, bai, eta Irungo bandolero bat bazegoen preso harrapatu zutenean, bueno ez dakit zenbat lapurreta leporatzen zioten eta berak denak ukatu egiten zituen, esaten zuen beti lanbide ondratuetan ibiltzen zela. Eta lanbide ondratua zen, bueno, baserritarra, ez? baserrikoa zelako, baina besteen artean, ba, kontrabandista eta kortsarioa. Eta korsora bi aldiz joan zela, baina ah! ez zutela suerte ona izan, ez zela ongi moldatzen kapitainarekin eta utzi egin zuela. Baina hori batere lotsarik gabe.

ELKAR. 1

Hura ere...

X. K.

Bai kontrabando bezala edo eskolta armatu egitea bezala. Hori bai, lapurra, bera ez zela lapurra esaten zuen.

ELKAR. 2

Eta zer dela eta amaitu ziren kortsarioak, Xabier?

X. K.

Bueno, hain zen ondratua ofizioa, jada ofizioa XVIII. mendean gero eta zerga gehiago sartzen omen zioten eta traba burokratikoak gero eta gehiago XIX. mendearen hasieran. Bueno, estatuak ere egituratzen ari dira, orduan ejerzitoak ere gero eta egituratuagoak gero eta armadak, bueno, hobeto moldatzen dira horregatik ingelesek hobeto egin zuten, eta adibidez espainiarrak... armada, bueno, desastre bat zen, eta azkenean horrela gelditu zen, ez? Espainia potentzia bezala desagertu egiten da urte hauetan, Frantsesak eta Ingelesak indartu. Orduan, jada, kortsariotzak ez du hor toki handirik. Orain jada dago batetik, ba, Marina Merkante esaten dena, merkatariena, zibila, eta jada militarra. Ondo bereiztuak daude bi arlo hauek. Orduan jada, kortsarioek ez dute tokirik eta 1856an Parisen Nazioarteko Itun batean deklaratu zen ofizialki jada ez zela ametituko legalki inon ere ba, kortsariotza. Juxtu Pellot hil zen urtean.

ELKAR. 1

Tira ba, hortxe, beraz, kortsarioen historiak. Lehentxeago, zuk zeuk esan diguzu, Xabier, kortsariok bukatu zirela aspaldian, piratak ez, ordea.

X. K.

Ez, bueno, esaten dute —ni ez naiz egon— eta ez dut asmo handirik horrela ibiltzeko, baina hor Asia, Singapur eta alde horretan...

ELKAR. 1

Filipinetan...

X. K.

Filipinetan eta pirateria baina sekulakoa omen dela, ez? Sekulakoa. Horregatik esaten dut ofizialki, ez? Baina...

ELKAR. 1

Baina ofizioak hor segitzen du, ezta?

X. K.

Bai, bai, bai. Beharra den tokietan beti izango da.

ELKAR. 1

Zalantzarik gabe.

ELKAR. 2

Ba, Xabier Kejereta, mila esker, berriro ere bisita honengatik.

X. K.

Bai, zuei.

ELKAR. 2

Gaur 15, gauzak ondo, hementxe izango zara, ezta? Hori espero dugu.

X. K.

Hori espero dugu, urte berrian.

ELKAR. 2

Zumalakarregi museoaren eskutik Euskal Herriko historiaren errepasoa egiten. Urte berri on zuri ere.

X. K.

Baita zuri ere.

ATAZA: GEZURRAK HANKA MOTZA DU

1. LIZARRUSTIKO SUGETZARRA 50-60'

Ariketa osagarri honetan, zalantzazko baliabideak modu kontestualizatu eta esanguratsu batean erabiltzeko aukera eskainiko diegu ikasleei. Ariketaren abiapuntua Bertatik bertara saioan emandako erreportaje labur bat izango da, Lizarrustiko sugetzarra izenaz bataiatu duguna. Erreportaje horretan nahikoa sinesgaitzak diren kontuak agertzen dira, hiru metroko sugea ikusi dutela, etab. Kazetariak darabilen tonu ironikoak ere garbi erakusten du sugetzarra ikusi omen duten herritarren testigantza ez dela zeharo fidatzekoa.

Ariketaren prozeduran bi aldi bereiztu ditugu:

- bideo-pasartearen ulertzea (hiru fasetan banatuta).
- albistearen berreraiketa (idatziz), zalantzazko baliabideei erreparatuz.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea: gaiaren aurkezpena/aurreikuspenak

- Ikasleek erreportajearen sarrerako testutxoaren transkripzioa irakurriko dute, eta ondoren, binaka jarrita, ulermen-galderei erantzuten saiatuko dira ahoz. (5')
- Guztion artean komentatu galdera horien erantzunak. (5')
- Aurrera egin baino lehen esaezu ikasleei begiratu azkar bat emateko mapari. Bideo-dokumentuan agertuko diren leku-izenak propio nabarmenduta ematen zaizkie, begi-kolpe azkar batez aurki ditzaten. Paraje horien inolako berririk ez badute, zenbait argibide ematea komeniko da (zein herri dauden hor inguruan, euskararen presentzia, eremu horretan mitologiak izan duen pisua, etab.) (5')
- Erreportajea aipatzen diren lau kontzeptu horien inguruan hausnar egitera bultzatu behar dituzu ikasleak. MITOLOGIA / KONDAIRA / IPUINA / ISTORIA hitzak nondik ote daude gertuago, fikziotik ala errealitatetik? Eztabaida dezatela labur-labur, lehenengo taldetxoetan, eta gero denen artean. (5')

Oharra: Irakasleak, bere iritzia edo bertsioa ematerakoan, hitzok erreportajearen testuinguruan duten balioa azaldu beharko luke, batez ere; beraz, testua aldeztu aurretik aztertuta eduki behar du.

Ataza: erreportajea ikus-entzun eta taula bete

- Erreportajea lehenengo aldiz ikus-entzun. Bukatutakoan, tartetxo bat utziko diegu atera ditzuten ideiak taulara ekartzeko. Ikasleen orrian adierazten den moduan, taula horretan gertakariari sinesgarritasuna ematen dioten arrazoiak, eta gezurra izan litekeela pentsarazten digutenak bilduko dituzte. (5')
- Erreportajea bigarren aldiz ikus-entzun eta, berriro ere, tartetxo bat utzi taulan ideia berriak idazteko edo lehendik idatzitakoak fintzeko. (5')

Feedbacka

- Hirunaka bildu eta egindako lana alderatu eta komentatu. Alderaketa honen haritik komenta ditzatela, bidenabar, testua ulertzerako izandako zailtasunak. (5')

2

Ataza: albiste laburra idatzi

- Ikasle bakoitzak albiste labur bat idatziko du bideo-pasarteko gertakariaren berri emanez. Esaiezu aukera polita izan litekeela B Atazan ikasi berriak dituzten zalantzazko baliabideak erabiltzeko. Komeniko litzateke, baita ere, ariketa birpasatzea. (10-15')

Feedbacka: idatzitako testuen zuzenketa

- Testu horien zuzenketa modu askotara bidera daiteke: ikasleek euren artean testuak trukatuta, testu bat hartu eta denon artean zuzendu, irakasleak zuzendu testu guztiak etxean, etab.
Dena den, zuzenketa horretan, arreta berezia eskaini beharko litzaioke zalantzazko baliabideen erabilerari, kazetariak gertakariaren aurrean ezartzen duen distantziari, erabilitako tonuari, etab.

IKASLEAREN FITXA

Ariketa honetan zailtasunak adierazteko baliabideak erabiltzeko aukera emango dizugu. Ea nola moldatzen zaren!
Ariketaren abiapuntua telebistan emandako erreportaje labur bat izango da. Hor kontatzen direnak sinistu ala ez sinistu? Hor dago koska!

1

Bideoa ikus-entzun aurretik

- Ezer ikusten hasi aurretik irakur ezazu adi-adi aurkezleak egindako sarreratzatxoaren transkripzioa. Ondo ulertu baduzu, arazo handirik gabe erantzungo diezu testuaren ondoren dituzun bost galderatzatxo horiei. Ea bada!

SARRERAKO TESTUA:

Gu orain Bertatik bertara, baina gaia zeharo aldatuta, Nafarroa eta Gipuzkoa arteko muga-mugara goaz, inguru hartan, Lizarrusti aldean, suge ikaragarria ikusi omen dute eta. Ez dira oraindik egun asko otsoa paraje hartan azaldu zela, eta orain sugea azaldu omen da. Biak ala biak ere ez ditu oso gogoko gizakiaren begiak.

GALDERAK:

1. Zein saiotan eman zuten erreportaje hori?
2. Zer da Lizarrusti? Non dago?
3. Nork ikusi du sugetzar hori?
4. Zergatik parekatzen dira sugea eta otsoa?
5. Ze sinesgarritasun dauka albisteak kazetariarentzat?

- Erreportajea ikus-entzun aurretik atariko beste kontutxo bat: kazetariaren ahotsa honako hitzok entzungo dituzu: ISTORIO/ KONDAIRA/ IPUIN/ MITOLOGIA. Kontzeptu horietako bakoitza, nondik ote dago gertuago, fikziotik ala errealtatetik? Eztabaida ezazue labur-labur ikaskideon artean.

Bideoa ikus-entzun bitartean

- Orain erreportajea pare bat aldiz ikus-entzuteko aukera izango duzu. Oso sinesbera bazara, beharbada, hor kontatzen duten den-dena sinestuko duzu. Baina, gerta daiteke, baita ere, asmakeria eta gezurraren zantzuak topatzea.

- Ondorengo taulan jaso itzazu kontakizuna gezurra edo asmakeria izan litekeela pentsarazten dizuten arrazoiak, batetik, eta, egia izan litekeela pentsarazten dizutenak, bestetik.

BENETAKOA

Adibidez:

Ez dirudi sugea ikusi duen gizon hori txantxetan ari denik.

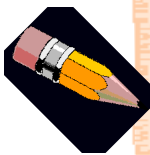
ASMATUTAKOA

2

Bideoa ikus-entzun ondoren

- Bukatzeko, demagun aldizkari bateko kazetaria zarela eta erreportajea aipatutako gertakari horren berri eman behar duzula “albiste labur” formatoan. Ea nola moldatzen zaren zalantzazkoak iruditzen zaizkizun kontuak behar bezala azaltzen.

! Oharra: Testua idazten hasi aurretik B atazako, 2. puntuko ariketa birpasatzea komeni da.

Eskuetan daukazun liburuska HABEk Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua (HEOK) garatzeko sustatu duen ikasmaterialari dagokio.

Kurrikulu berri honen arabera, euskalduntzeko prozesua lau mailatan banatzen da:

1. maila (aurreneko 6 urratsak gutxi gorabehera, eta bi zatitan banatua: 1 A eta 1 B (4. ,5. eta 6. urratsak); 2. Maila (7., 8. eta 9. urratsak); 3. maila (10., 11. eta 12. urratsak) eta 4. maila (EGAtik gorakoa).

HABEk materialgintza proiektuaren bidez kurrikuluaren garapenean lagun dezaketen ikastunitate-eredu batzuk aurkeztu nahi ditu.

BARRENE (1B mailarako materiala)

- Zu Tarzan... ni Jane (1. ikastunitatea)
- Ikusiz ikasi (2. ikastunitatea)
- Ederra da hitza (3. ikastunitatea)
- Eta etorkizunean, zer? (4. ikastunitatea)
- Han ere txakurrak oinutsik (5. ikastunitatea)
- Euskaldun fobiadun (6. ikastunitatea)
- Txangoa (7. ikastunitatea)
- Sineskeriak (8. ikastunitatea)

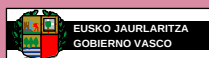
BARRENET (2. mailarako materiala)

- Euskaldunaren hitza ez da ur gaineko bitsa (1. ikastunitatea)
- Zu nolako, etxea halako (2. ikastunitatea)
- Donostian Donosti eta gorostian gorosti (3. ikastunitatea)
- Liburuak, trukean (4. ikastunitatea)
- Euskal balea (5. ikastunitatea)
- Ogi gogorrari hagin zorrotza (6. ikastunitatea)
- Aratuste edo ihauteri: Pirata edo kortsari (7. ikastunitatea)
- Opor bereziak (8. ikastunitatea)

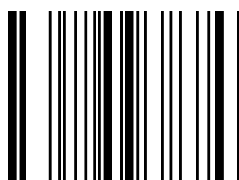
BARRENKALE (3. mailarako materiala)

- Neu eta neu bezalako beste piztia batzuk (1. ikastunitatea)
- Txapela buruan, ibili munduan (2. ikastunitatea)
- Lèvi-Strauss eta Levi Strauss (3. ikastunitatea)
- Lau hankako lagunak (4. ikastunitatea)
- Hara eta hona (5. ikastunitatea)
- Atxagaren beldurrak (6. ikastunitatea)
- Bizi aroak (7. ikastunitatea)
- Olatua ez dator behin ere bakarrik (8. ikastunitatea)

Denek dute irakaslearentzako zein ikaslearentzako liburuska (irakaslearena eta ikaslearena). Horrez gain bideo- eta audio-zintak ere argitaratu dira.

ISBN 84-86968-77-1

9 78486 968779